

The article deals with the prospects of multicultural education on the formation of youth values in the globalized world. The author interprets the content of multicultural education, defines the process of multicultural approach implementing at foreign language lessons, analyzes the efficiency of its application concerning integration of student's personality into spiritual and cultural space of interethnic relations.

Keywords: *multicultural education, valued reference-points, spiritually-cultural space.*

Максименко Г.А.— кандидат філологічних наук, викладач кафедри української та російської мов Луганського державного медичного університету (м. Луганськ, Україна)

Рецензент – кандидат педагогічних наук, доцент Т.А. Скрябіна

УДК [378.017:316.647.5:172.4]-057.875(477.75)

ФОРМИ РОБОТИ З ПОЕТАПНОЇ РЕАЛІЗАЦІЇ ТЕХНОЛОГІЇ ФОРМУВАННЯ ТОЛЕРАНТНОСТІ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ РІЗНИХ НАЦІОНАЛЬНОСТЕЙ КРИМУ

Н. О. Мамедова

У статті розглянуті форми роботи для ефективності формування толерантності студентської молоді різних національностей Криму.

Ключові слова: *толерантність, форми роботи, мотиваційно-когнітивний етап, діяльнісно-поведінковий етап, рефлексивно-творчий етап, студентська молодь.*

Проблема толерантності набула особливої актуальності в зв'язку з процесом глобалізації, де стикаються цивілізаційні, релігійні, національні та етнічні ідентичності різних культур і народів.

Все частіше проявляються в суспільстві насильство, недоброзичливість, взаємна нетерпимість, озлобленість, жорстокість, агресивність. Ці негативні соціальні явища можна розглядати як

наслідок недостатності або відсутності толерантності в окремих людей і соціальних груп.

Для України проблема нетерпимості сьогодні не менш актуальна, ніж для решти всього світу. Сучасний стан суспільства характеризується посиленням соціальної мобільності, міграції, відкритості суспільства, розвитком культурних контактів, ціннісних орієнтирів. Ці позитивні явища супроводжують і окремі негативні: культурна і релігійна нетерпимість, міжетнічна агресія. У цих умовах затребувана особистість зі збільшеним почуттям власної гідності, високим рівнем культури спілкування, орієнтована на співпрацю, толерантна до поглядів інших людей. Подолання кризових явищ, що виникають у сучасному суспільстві, вимагає нових підходів до організації освітнього процесу у ВНЗ, його спрямованості на вирішення проблем виховання студента, який не тільки володіє комплексом знань, умінь, але здатний до широкого спілкування, в тому числі в полікультурному середовищі. У цих умовах виховання толерантності є одним з найважливіших завдань.

Аналіз сучасної наукової літератури та теоретико-експериментальних досліджень свідчить про значний інтерес до проблеми формування толерантності.

Сутність толерантності розглядається різними науками: філософією, культурологією, етнологією, психологією і педагогікою.

Введення в педагогіку толерантності досліджують О.М. Байбаков, Б.З. Вульф, В.П. Комаров; філософські аспекти толерантності Р.Р. Валітова, О.П. Садохін; взаємини представників різних культур, націй, конфесій – Дж. Бенкс, О.В. Лешер, Г.В. Палаткіна, Г.У. Солдатова, М. Уолцер, К. Цюрхер; вивчення та аналіз робіт з проблем міжнаціонального спілкування в цілому Н.А. Асіпова, А.Ф. Дашдаміров, Н.Р. Малікова та ін., і формування культури міжнаціонального спілкування молоді, зокрема В.А. Авксентьєв, М.Ч. Амірзаєв, Т.О. Богуш, З.Т. Гасанов та ін.

Соціальним та етичним аспектам міжетнічної толерантності приділяється увага в працях Є.В. Андрієнко, О.Г. Асмолова, П.В. Степанова, Є.О. Ямбурга.

Механізми формування толерантності розкриваються в дослідженнях Р.В. Габдреева, Е.І. Бойко, В.В. Нікандрова, Е.Ю. Клепцовой, О.Б. Скрябіної, О.С. Іоніної, Л.М. Іванової.

Мета статті полягає у визначенні ефективних форм роботи з поетапної реалізації технології формування толерантності студентської молоді різних національностей Криму.

Реалізація технології виховання толерантності студентської молоді відбувалась поетапно впродовж трьох етапів: мотиваційно-когнітивного, діяльнісно-поведінкового, рефлексивно-творчого. На кожному етапі формувалися відповідні показники.

Формами роботи мотиваційно-когнітивного етапу були: дискусія «Толерантність: за і проти»; ділова гра «Толерантність у сучасному суспільстві»; спецкурс «Формування толерантності студентської молоді»; школа діалогу культур; літературна вітальня (читання віршів поетів різних країн); створення етнокалендаря; вікторина; інтелектуальній турнір; вивчення існуючого досвіду з обраної проблеми.

Проілюструємо одну з форм роботи.

Дискусія «Толерантність: за і проти».

Орієнтовні питання для дискусії (можлива спільна участь педагогів і студентів при взаємній згоді):

Що означає бути терпимим у відносинах з людьми?

Чи є межа терпимості? У чому (де) вона?

Чи потрібно бути самим собою?

Чи потрібно опановувати себе?

Чи можливо жити без конфліктів?

По завершенні першого етапу роботи проводили проміжний діагностичний зріз з метою визначення ефективності обраних форм виховання в студентській молоді толерантності (Карл Роджерс).

У межах діяльнісно-поведінкового етапу студентам пропонували такі форми роботи: фотовиставка «Веселка світу»; відбір, проведення, обробка та інтерпретація тестів з толерантності; тренінги Фопеля; конкурс міні-творів «Такі різні люди»; рольові ігри; ситуаційне моделювання (відеозаписи фрагментів спілкування студентів один із одним з подальшим аналізом); спостереження та аналіз толерантної чи інтолерантної поведінки оточуючих; перегляд та аналіз відеофрагментів з Інтернету; конкурс буклетів «Життя без конфліктів»; створення ситуацій для виховання шанобливого ставлення до своїх батьків.

Проілюструємо детальніше одну з форм роботи.

Створення ситуацій для виховання шанобливого ставлення до своїх батьків: організація поздоровлень зі святами, днем народження

(підготовка подарунків, сюрпризів для батьків); проведення творів, тематика яких пов'язана з розповіддю про своїх близьких, сім'ї («Моя сім'я», «Як трудяться мої батьки», «Мій родовід»); творчі зустрічі з батьками, що розповідають про свою професію, захоплення, погляди на актуальну проблему; організація виставок результатів праці батьків.

Рефлексивно-творчий етап включав такі форми роботи зі студентською молоддю: фестиваль «Дружба народів»; випуск студентської газети; тиждень толерантності; творчий проект «Різнобарвна країна»; розробка сценаріїв серії телепередач «Ми – толерантні»; створення в соціальних мережах «толерантної» сторінки «Подивимось в очі один одному»; створення та презентція щоденника «Роздуми про мою толерантність».

Проілюструємо деякі форми роботи третього етапу.

Фестиваль «Дружба народів».

Виховання морально здорової, культурної, вільної та відповідальної особистості, громадянина і патріота.

Завдання фестивалю: формування у студентів гуманістичного світогляду, що включає: переконаність в неповторності, унікальності кожної особистості (незалежно від національності і раси, релігійних переконань і культурних традицій); громадянськості, любові до Батьківщини, шанування і поваги народних традицій і звичаїв, відчуття свого коріння, спадкоємності поколінь, відповідальності за долю свого народу і його культуру; соціальної культури, що включає культуру міжособистісних і етнічних відносин: толерантності до іншого способу життя і стилю мислення.

Порядок і терміни проведення фестивалю:

Фестиваль проводився в травні 2012 року на базі РВНЗ «Кримський гуманітарний університет» (м. Ялта). У ньому брали участь студенти 1 - 5 курсів інституту педагогіки, психології та інклюзивної освіти.

Програма фестивалю «Дружба народів».

Перший день. Відкриття фестивалю. Подорож по країнах.

Другий день. День національної казки.

Третій день. День національного спорту.

Четвертий день. Закриття фестивалю. Концерт.

Умови проведення фестивалю «Дружба народів».

1. Кожна група повинна вибрати країну, яку представлятиме.

2. Для подорожі по країні приготувати: географічне положення країни; природа (флора та фауна); свята, релігія, звичаї, побут; національний костюм; історична довідка; національна кухня; стінна газета про країну.
3. Інсценувати національну казку чи казку про національність.
4. Приготувати і провести національну гру, естафету, конкурс.
5. Підготувати номер художньої національної самодіяльності для концерту.

Тиждень толерантності

План проведення:

Понеділок. Відкриття Тижня толерантності. Інформаційний день. Лінійка. Знайомство студентів з планом роботи на тиждень.

Вівторок. Комунікативний день. Зустріч адміністрації з Центром толерантності.

Середа. Акція студентів «Зрозумій мене, прийми мене». Фільм-лекція про культуру різних народів.

Четвер. Творча виставка «Світ очима молоді».

П'ятниця. День Індії.

Програма Дня Індії. Зустріч гостей. Відвідування виставки. Концерт. Чайна церемонія. Круглий стіл.

Форми, прийоми, методи роботи, основні напрями розвитку:

Формування пізнавального інтересу

Форми, прийоми, методи роботи

Метод пошуку правильного рішення. Прийоми: включення студента в активну самостійну пізнавальну діяльність, оцінка і підтримка на кожному етапі пошуку. На заняттях, кураторських годинах, при проведенні олімпіад, інтелектуальних ігор.

Метод вибуху. Прийоми: доведення до найвищого емоційного напруження негативних переживань, створення ситуації, коли студент немов сам приймає правильне рішення, що приводить до емоційного і морального задоволення.

Позанавчальна діяльність.

Метод реконструювання. Прийоми: створення позитивних перспектив у житті студента, складання програм саморозвитку особистості в цілому або окремих якостей.

Методи заохочення і покарання. Прийоми: грамоти, сюрпризи, подарунки, заохочення у вигляді екскурсійних поїздок.

Передбачуваний результат: формування світогляду через успішне вивчення предметів і самоосвіту; розвиток уміння спілкуватися і співпрацювати, інтелекту, емоційно-вольової сфери, мовлення; залучення до досвіду інших.

Розвиток комунікативних умінь формування толерантності.

Форми, прийоми, методи роботи.

Метод навчання правильному спілкуванню через ділове спілкування в групах з поетапним контролем і перевіркою на заключному рівні, емоційного спілкування в позанавчальний час. Прийоми: бесіди з подальшим аналізом ситуацій як позитивних, так і негативних властивостей, створення умов для придбання позитивного досвіду спілкування, створення позитивної громадської думки.

Метод перенавчання. Прийоми: включення людини в активну соціально-цінну діяльність, оцінка і підтримка позитивних проявів з боку студента, контроль і перевірка виконання висунутих до людини вимог, пред'явлення чітких заборон на негативні прояви студента.

Метод реконструювання. Прийоми: створення позитивних перспектив у житті людини, використання провідних позитивних якостей у виховній діяльності, ведення щоденника самоспостереження і саморозвитку, складання програм саморозвитку в цілому або окремих якостей людини (в даному випадку, розвитку толерантності).

Методи заохочення і покарання. Прийоми: подячні листи батькам і студенту за гідну поведінку і, навпаки, контрграмоти за негідну поведінку, спілкування, подарунки, різні заохочення.

Передбачуваний результат: розвиток емоційно-вольової сфери; збереження фізичного і морального здоров'я студентів; розвиток уміння керувати своєю промовою, своїми думками та емоціями; повага до оточуючих; бажання робити вчинки, що йдуть на благо іншим; набуття соціально-адаптивної успішної особистості; виховання колективізму.

У процесі педагогічної діяльності прийшли до висновку, що саме моделювання життєвих ситуацій, використання рольових ігор, спільне вирішення проблеми на основі аналізу обставин та відповідної ситуації, участь у диспутах, робота над проектами сприяють розвитку особистості, генерації різнопланових думок та ідей, виробленню моральних цінностей, створенню атмосфери співробітництва, взаємодії, дають змогу студентові висловити власну точку зору, допомагають навчитися слухати та чути інших. Таким чином створюється позитивний

мікроклімат, що впливає на формування дружньої, доброзичливої обстановки, посилюється мотивація до активної діяльності, що, зрештою, сприяє формуванню толерантності.

Перспективи подальшого дослідження вбачаємо в активізації роботи з формування толерантності студентської молоді Автономної Республіки Крим у навчальній та позанавчальній діяльності.

Література

1. Бондырева С.К., Колесов, Д.В. Толерантность (введение в проблему). -М., 2003.- 240 с.
2. Гасанов З.Т. Проблемы воспитания патриотизма, дружбы народов, веротерпимости // Педагогика. – 1996. – № 6. – С. 51-55.
3. Гуров В.Н. Формирование толерантной личности в полиэтнической образовательной среде: Учеб.пособие. М.: Пед. общ-во России, 2004.
4. Кукушин В.С. Воспитание толерантной личности в поликультурном социуме: Пособ. для учителя. Ростов н/Д.: ГинГО, 2002.
5. Прокопенко І.Ф., Євдокимов В.І. Педагогічна технологія: Посібник. – Х.: Основа, 1995. – 105с.

В статье рассмотрены формы работы для эффективности формирования толерантности студенческой молодежи разных национальностей Крыма.

Ключевые слова: толерантность, формы работы, мотивационно-когнитивный этап, деятельностно-поведенческий этап, рефлексивно-творческий этап, студенческая молодежь.

The methods of work designed for effective forming of tolerance among the students of different nationalities living in Crimea have been examined.

Key words: tolerance, methods of work, motivation-cognitive stage, activation-behavioral stage, reflection-creative stage, students.

Мамедова Н.О. – старший викладач кафедри здоров'я та реабілітації Республіканського вищого навчального закладу "Кримський гуманітарний університет" (м. Ялта, Україна)

Рецензент – доктор педагогічних наук, професор, директор Інституту педагогіки, психології та інклюзивної освіти Республіканського вищого навчального закладу "Кримський гуманітарний університет" (м. Ялта) Горбунова Н. В.